

V tejto situácii zostáva otvorenou aj otázka, čo sa deje so suverenitou jednotlivých štátov, do akej miery možno hovoriť o suverenite národných štátov. Ukazuje sa, že tendencie k národnej a regionálnej uzavretosti budú musieť ustúpiť schopnosti nadnárodnej kooperácie, a to nielen vo sfére hospodárskej.

Záver práce tvoria štúdie zamerané na empirickú analýzu samotnej dnešnej sociálnej reality slovenskej spoločnosti – analýzu hodnotovej orientácie občanov Slovenska, problému preferencií hodnôt, vnímaniu individuálnej zodpovednosti, otázkam participácie jednotlivcov na sociálnom živote spoločnosti a pod. Autori tejto časti monografie E. Bauerová a E. Kvapilová sa snažia ukázať, aká naša spoločnosť momentálne je, aké sú jej najvýraznejšie črty.

Práca je pokusom o spoznanie fundamentov slovenskej spoločnosti, na ktorých spočíva naše sociálne bytie, t.j. princípov a hodnôt, na ktorých možno a treba usporiadať toto bytie. Autori uvažujú a vypovedajú o tomto „svete ideí“, ktorých stelesnením by mal byť náš skutočný sociálny svet. Za pozitívum práce považujem fakt, že sociálny život slovenskej spoločnosti je tu predmetom záujmu tak z hľadiska ideálnej modality, ako aj z hľadiska reálnej fakticity. Ďalším pozitívnym momentom práce je aj to, že autorom nejde len o hľadanie, poznávanie a vysvetľovanie fundamentálnych princípov sociálneho bytia, ale aj o vypracúvanie argumentov v prospech tých či oných princípov a sociálnych hodnôt. Práca jasne ukazuje, že v tejto oblasti musí existovať pluralizmus a že niet vylúčnych princípov a hodnôt.

Zuzana Palovičová

PhDr. Zuzana Palovičová, CSc.
Filozofický ústav SAV
Klemensova 19
813 64 Bratislava
SR

NABÁDAVÁ KNIHA O SOCIOLOGOVI-ETIKOVI

JIŘÍ SEDLÁK: Inocenc Arnošt Bláha. Brno, Nadace Universitas Masarykiana, Vydavatelství Masarykovy univerzity, Boskovice, Nakladatelství Albert 1995, 200 s.

Kniha venovaná významné osobnosti Masarykovy univerzity vychází v odpovídající edici *Osobnosti* a svým členěním se podřizuje jednotné úpravě všech tu dosud vyšlých publikací: po úvodní obsáhlé stati o životě a díle In. A. Bláhy následuje část sestavená ze vzpomínek jeho přátel a žáků, dále oddíl výňatků z Bláhova vědeckého a literárního díla, bibliografické přehledy, výkladové rejstříky a anglický souhrn. Obsah je rovněž podřízen základnímu cíli celé edice, t.j. jak rozvíjení humanistické tradice univerzity a širšího kulturního zázemí brněnského regionu, tak i vytváření nové vazby mezi vědeckými disciplínami

nami a uměním, včetně inspirace obojího druhu. Obrací se proto k širokému okruhu inteligence, který chce zaujmout a informovat. Přispívá k tomu i dost fotografií, dobových dokumentů a vkusné a přitažlivé grafické řešení celé publikace.

Prof. Bláhu většinou známe (zvláště starší generace) jako sociologa. Jiří Sedlák nám ho však výstižně představuje jako všestranného, velmi aktivního člověka, který se kromě sociologie věnoval i filozofii (zejména etice), politice, pedagogice, estetice a vlastní umělecké tvorbě. Především pak jako skutečnou osobnost, která svou osobní mravností a charakterem vzbuzovala úctu i lásku. V hutném, ale působivém popisu života poznáváme Bláhu od studentských let (kdy byl vyloučen z bohosloveckého semináře v Hradci Králové, studoval na univerzitách ve Vídni, Praze a Paříži), přes léta jeho působení jako středoškolského profesora až po činnost na univerzitě v Brně. Seznamujeme se s jeho rodinným životem, s obsáhlou prací lidovými (přes 1 500 přednášek mimo univerzitu), značnou publicistickou činností a veřejným působením, s akademickými funkcemi, které zastával (děkan Filozofické fakulty MU, rektor Vysoké školy sociální v Brně) a s politickými postoji a aktivitou (v r. 1925 založil Pokrokovou stranu, kandidoval za ní neúspěšně ve volbách do parlamentu, byl šéfredaktorem jejího orgánu Pokrokový obzor) i s jeho odporem proti nacismu.

Největší pozornost věnuje autor zcela pochopitelně Bláhově vědecké práci. S bibliografickou precizností zaznamenává každý významný článek či stať, což při jejich množství bylo velmi náročným výběrem, často charakterizuje jejich základní tendenci, u knižních prací zpravidla uvádí i obsah a interpretuje hlavní ideje. Pro nespécialisty je to výborný přehled, umožňující rychlou orientaci a vyhledání pro ně zajímavé práce; současně je to i přesvědčivý obraz šíře Bláhových zájmů i pevnosti jeho charakteru.

Díky tomu, že Jiří Sedlák je Bláhovým žákem a etikem (jeho habilitační práce *Inocenc Arnošt Bláha jako etik*, 1991 dosud neuveřejněna), nevěnoval pozornost pouze sociologii, ale ve značné míře i etice a pedagogice. Kromě známých sociologických prací (*Město: sociologická studie*, *Sociologie sedláka a dělníka*, *Sociologie dětství*, *Sociologie inteligence*, *Sociologie a j.*) znovu připomíná význam knih o etických problémech (např. *Filosofie mravnosti*, *Mravní výchova ze stanoviska sociologického*, *O laický základ mravní výchovy*, *Etika jako věda*, *Vědecká morálka a mravní výchova*).

Ve filozofii vychází Bláha z pozitivismu, ale v mnohém jej překračuje, hlásí se ke kritickému realismu, nevyhýbá se hodnocení a normativnosti. V etice zdůrazňuje východisko, kterým je mravní skutečnost, kterou pomáhá poznat kromě šesti faktorů (mimo jiné i umění) i osm věd, teprve potom toto poznání završujeme filozofií mravnosti a z ní stanovujeme normy pro praxi.

V rámci možností daných stanoveným rozsahem správně Sedlák připomíná a objasňuje dosah konfliktů a ideových zápasů, které Bláha vedl již od mládí: trvalý konflikt s klerikou, obsáhlé odborné polemiky s E. Rádlem, výměna názorů s K. Englišem a L. Štollem, odpovědi na primitivně marxistické útoky L. Sochora a R. N. Foustky.

A. Bláha vytvořil Brněnskou sociologickou školu, vydával Sociologickou revue a přes dvojí vynucené přerušení své práce (za nacistické okupace a v totalitním režimu, kdy musil odejít do důchodu) značně ovlivňoval kulturní život. Při úctě k jeho osobnosti

jen jednou, okrajově, připomíná Sedlák i oprávněné námitky vůči Bláhovi týkající se přeceňování významu etiky.

Nechápeme-li tuto knihu jen jako poutavou vzpomínku na významného člověka (a pouze takto ji ani autor nechápe), potom v ní můžeme vidět především zdroj mnoha podnětů, zkušeností, návrhů pro naši současnou etiku (pochopitelně i pro sociologii, kterou tu ponechávám stranou). Samozřejmě, musíme při tom vycházet ze současného stavu etiky v našem kulturně-hodnotovém okruhu a klást si i otázku (kterou tu autor musil opominout), zda enormní množství a obsahový rozsah všech publikací vedl i v každém tematickém zaměření k odpovídajícímu vědeckému významu.

Pokud jde o samu etiku, domnívám se, že z nesporného množství podnětů můžeme upozornit zejména na následující:

a) Vytrvalé teoretické zdůvodňování a praktická realizace vztahu sociologie a etiky. Právě tu máme velké nedostatky vlivem nedávné i vzdálenější minulosti, kdy značně převažovala u nás jednostranně normativní etika a kdy sama mravní skutečnost buď nebyla brána do úvahy, anebo byla deformována.

b) Aktuální je u nás problematika morální výchovy ve školách a právě v této oblasti nalezneme u Bláhy zajímavé podněty, ať v pozitivním či negativním smyslu.

c) V souvislosti s formováním specifických praktické (aplikované) etiky je zajímavé Bláhovo vymezení této subdisciplíny, v jejím rámci pak pojmání vztahu politiky a etiky a profesních etik (např. v práci *Příčiny nespokojenosti. Morálka povolání*).

d) Bláhovy práce jsou důležité jak při studiu dějin etiky, tak i poskytují velmi dobré východisko pro seminární diskuse na vysokých školách při porovnávání rozboru konkrétních problémů z hlediska různých etických koncepcí.

Samozřejmě, nejobecnější impuls, který univerzitám dává vydání knihy o Bláhovi, je příklad trvalého rozvíjení tradice určité univerzity (v tomto případě Masarykovy), hrlosti na její minulost a na právo hlásit se k jejím absolventům i důrazu na porozumění a spolupráci mezi jejími učiteli a vědci.

Jiří Kánský

Doc. PhDr. Jiří Kánský, CSc.
Zálužická 1
821 01 Bratislava
SR